

практична реалізація такого середовища була виконана на демо-версії.

Перелічимо складові сукупного ефекту від застосування логістичного підходу до управління матеріальним потоком на підприємстві:

Скорочуються прості устаткування. Це забезпечується тим, що на робочих місцях постійно є наявності необхідні для роботи матеріали.

Така модель дозволяє одержати такі переваги:

1. Виробництво орієнтується на ринок. Стає можливим ефективний перехід на мілко серійне й індивідуальне виробництво.

2. Налагоджуються партнерські відносини з постачальниками.

3. Впровадити мобільні та інтернет-продажі.

4. Поліпшується якість продукції, що випускається.

5. Скорочується виробничий цикл і мінімізуються витрати.

Таким чином, система CRM не тільки дозволяє досягти приросту продажів за рахунок більш якісної роботи з клієнтами, а також зниження витрат за рахунок автоматизації всіх процесів та інтеграції роботи відділів, а й дозволяє вивільнити час співробітників, і особливо керівників, для більш ефективного використання часу.

Література

1. Барлоу Дж., Мёллер К. 8 шагов работы с клиентом – инструмент маркетинговой стратегии / Дж. Барлоу, К. Мёллер. – 2006. – 340 с.
2. Новак В. О. Інформаційне забезпечення менеджменту : [навч. посібник] / Новак В. О., Макаренко Л. Г., Глуцький М. Г. – К. : Кондор, 2007. – 462 с.
3. <http://www.gartner.com/technology/analysts.jsp>
4. Васин Ю. В. Эффективные программы лояльности. Как привлечь и удержать клиентов / Васин Ю. В., Лаврентьев Л. Г., Самсонов А. В. – М. : Альпина, 2005. – 340с.
5. Ильин В. В. Моделирование бизнес-процессов : практический опыт разработчика / Ильин В. В. – М, СПб., К. : Вильямс, 2006. – 176 с.

Надійшла 10.08.2011

УДК 338.312

О. О. КОВАЛЕНКО

Вінницький національний аграрний університет

МОДЕЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ СИСТЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

В статті представлено дослідження щодо формування економіко-математичних моделей інформаційної системи управління вищим навчальним закладом. Графові, матричні та інформаційні моделі дозволяють сформувати чіткі комунікаційні потоки між автоматизованими робочими місцями користувачів, визначити ефективні алгоритми формування дій та вихідних документів системи управління.

The article presents research on the formation of economic and mathematical models of information system of higher education institution. Graphs, matrix and information models can form a clear communication flow between the automated working places users to define efficient algorithms for formation of the actions and output document management system.

Ключові слова: інформаційні потоки, економіко-математичне моделювання, вищий навчальний заклад.

Актуальність питання досліджень в галузі моделювання інформаційних потоків автоматизованих систем підтверджується різноманітними напрямками розвитку засобів моделювання та проектування інформаційних систем та їх впровадження. Результати досліджень багатьох авторів, серед яких можна виділити роботи Є.А. Паламарчука, В. Бикова, А. Гуржія, А. Єршова, М. Жалдака, Ю. Жука, М. Львова, Ю. Машбиця, В. Монахова, Ю. Рамського, О. Співаковського, Ю. Теслі, Ю. Триуса та практичний досвід впровадження інформаційних систем дозволяє зробити висновок про те, що методи моделювання використовуються недостатньо і мало впливають на практичні розробки програмних додатків та їх впровадження для вирішення практичних задач розвитку організації. Якщо говорити про питання автоматизації управління вищим навчальним закладом, то, як правило, автоматизація охоплює окремі ланки і не має єдиної системи проектування та моделювання. Підхід на основі веб-технологій дозволить сформувати єдину відкриту інформаційну систему, яка має можливість адаптуватись під потреби користувачів та доповнюватись потрібними модулями. Така система була створена у Вінницькому національному аграрному університеті та постійно удосконалюється. Для системного підходу до її проектування пропонується використання системи взаємопов'язаних автоматизованих робочих місць. Але відомі розрізнені методи моделювання АРМ не дозволяють одержати комплексне рішення за схемою

образна модель – економіко-математична модель – імітаційна модель – сценарії впровадження – моделі програмного коду.

Мета статті – представити результати досліджень та проведених експериментів щодо впровадження модулів інформаційної системи управління вищим навчальним закладом на прикладах бібліотечної системи.

Система управління вищим навчальним закладом «Сократ» [1] (інформаційна система управління вищим навчальним закладом – далі ІСУВ) містить єдину базу даних студентів, викладачів та співробітників. Вона є глобальним інформаційним базисом університету для: управління навчальним процесом; обліку знань студентів; обліку навчальної активності студентів; системи тестування знань Тезаурус; роботи навчальної клієнт-серверної програми WEB-бухгалтерія; ведення персональних справ студентів; ведення медичних справ студентів; управління і розподілу індивідуальних ресурсів студентів на файловому сервері університету; бібліотеки; репозиторію університету; створення електронних книг; підтримки науково-консультативного освітнього середовища університету.

Система проектування будь-якого блоку ІСУВ також може бути представлена як система взаємозв'язаних АРМів з можливістю інтенсивного та цільового обміну інформації.

Для АРМ на стадіях проектування, аналізу, синтезу, використання, прогнозування та інше можна використовувати будь-які моделі, але незалежно від особливостей АРМ етапу моделювання повинна перебувати стадія концептуального означення (визначення) [3].

Оскільки АРМ працюють з інформацією (даними, фактами, знаннями тощо), необхідно на концептуальній стадії подати загальну схему процесів циркуляції інформації у вигляді матриці.

У таблиці джерела і користувачі інформації зв'язані між собою на рівні фактологічної інформації (відрізків, фреймів або комірок знань),

$$x_{ij}^{C_{ij}} (i = \overline{1, n}, j = \overline{1, m}),$$

яка характеризує одиницю аналізованих даних (символ, слово, кортеж, покажчик, характеристика, об'єкт, клас тощо), C_{ij} – подає сумарну кратність передач одиниць даних.

У подальшому задача АРМ математично може бути сформульована таким чином:

Знайти такі значення, що мінімізують потоки інформації. За цільову функцію завдання можна прийняти сумарну кратність передач усіх одиниць даних - Z_0 .

Для розв'язання цієї задачі треба мінімізувати цільову функцію (1) за умов (2–4).

$$Z_0 = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m C_{ij} x_{ij}; \quad (1)$$

$$\sum_{j=1}^m x_{ij} = r_i; \quad (2)$$

$$\sum_{i=1}^n x_{ij} = p_j; \quad (3)$$

$$x_{ij} \geq 0; \quad (4)$$

$$i = \overline{1, n}; j = \overline{1, m}.$$

Умова (2) забезпечує повну передачу одиниць даних від усіх аналізованих користувачів інформації; умова (3) фіксує передачу одиниць даних до всіх користувачів інформації; умова (4) показує ступінь інформативності одиниць даних.

Наступні дослідження одиниць даних X_{ij} можливо проводити шляхом побудови матричної інформаційної моделі (МІМ), яка являє собою таблицю-модель детальних зв'язків (зовнішніх і внутрішніх) одиниць даних. При цьому МІМ базується на об'єктно-орієнтовному підході до аналізу АРМ з використанням принципів успадкування, поліморфізму, інкапсуляції тощо, тобто до МІМ включають дані, знання, цілі, функції (процедури) їх обробки, зв'язки тощо.

Для побудованої МІМ можна залежно від характерних особливостей АРМ застосувати математичні моделі для опису усього об'єкту (класу), його частини (підрозділу, підоб'єкта, відділу, лабораторії, тощо) сукупності частин об'єкта, а також процесу, його частини, чи сукупності.

Вибір для АРМ тої чи іншої моделі залежить від багатьох факторів, включаючи як об'єктивні, так і суб'єктивні особливості. Істотно впливають на АРМ різноманітні обмеження та оптимізаційні параметри.

Перелічимо деякі (а їх майже сотні) з обмежень, які треба враховувати при побудові моделі АРМ: обсяги оброблюваної інформації; типи завдань та функцій, а також їх кількість; інтерактивність та ітеративність; корегування та частота оновлення; реальний час вирішення завдань; коштовність та тип

інструментарію; зв'язки, їх кількість та тип; технологія обробки даних (знань) та спосіб (метод) їх подання; дублювання та упорядкованість даних; наявність архівів та термін їх зберігання; технічне, програмне, технологічне, лінгвістичне, правове, кадрове, організаційне, інформаційне, алгоритмічне, математичне забезпечення та багато іншого.

До оптимізаційних параметрів частіше над усе відносять: коштовність, час, ресурси, відповідність світовим стандартам тощо.

Будь-які процеси, в тому числі і процеси функціонування АРМ, завдяки формалізації можна подати у вигляді моделі. Моделі можуть бути математичні, інформаційні, семантичні, алгоритмічні, фізичні і т. ін. У загальному випадку будь-яка модель – це система формалізацій та узагальнень, що в певному розумінні (з тією чи іншою мірою точності) адекватно характеризує іншу систему.

Розглянемо математичні моделі (зовнішні і внутрішні) для обраного класу АРМ. Зовнішня модель характеризує макроособливості АРМ і описує у загальному випадку особливості взаємодії АРМ з ЛПР. Внутрішня модель описує мікроособливості АРМ і показує функціональну залежність моделі від внутрішніх параметрів АРМ.

Ефективність застосування моделей залежить переважно від правильного використання відповідних методів та інструментів.

Розглянемо процеси формування системи моделей на прикладі бібліотечної системи ВНАУ [4, 5]. В таблиці 1 представлена взаємозалежна матриця джерел інформації, користувачів та результатів роботи з інформацією.

Часто проектування описують як окремий етап розробки проекту проміжний між аналізом та розробкою. Але насправді чіткого поділу етапів розробки проекту немає, немає чітко окресленого початку і завершення. На основі економіко-математичних моделей можна чітко сформулювати напрямки комунікацій та потрібні результати при проектуванні системи. Важливо також провести імітаційне моделювання як системи проектування, так і модулю автоматизації (в даному прикладі – бібліотечної системи), а потім застосувати метод циклічної роботи – моделі проекту та безпосередньо об'єкту автоматизації, аналіз моделей, вибір найкращої, написання програмного коду, експериментальна апробація, аналіз результатів, моделювання, коригування моделей тощо. Головне, чітко визначити критерії завершення, щоб цикл обов'язково закінчився. Для структурного моделювання доцільно використовувати методологію IDEF. Ця абревіатура походить від ICAM Definition Method, де ICAM розшифровується як Integrated Computer Aided Manufacturing, тобто "Інтегроване комп'ютер-орієнтоване виробництво". Кожен зі стандартів IDEF визначає певну систему нотацій (перш за все, графічних) та конкретну методологію її використання [6].

Таблиця 1

Матрична модель процесу проектування інформаційної системи

Джерела інформації	Користувачі інформації				Результуюча інформація
	Розробник $k1 \dots$	Програміст $k2 \dots$	Бібліотекар $k3$	Студент $k4$	
Розробник $d1$	-	Технічне завдання	Принципи роботи	Інструкція користувача	Проектне завдання $r1$
Програміст $d2$	Технічні особливості	-	Роз'яснення можливостей	-	Програмний код $r2$
Бібліотекар d	Роз'яснення процесів	Деталізація операцій	-	Рекомендації при роботі	Професійні консультації
Студент $d4$	Бачення зі сторони	-	Необхідні послуги	-	Потреби користувачів

Сьогодні до сукупності IDEF можна віднести такі стандарти:

IDEF0 – методологія функціонального моделювання;

IDEF1 – методологія моделювання інформаційних потоків усередині системи, яка дозволяє відображати та аналізувати їх структуру і взаємозв'язки;

IDEF1X (IDEF1 Extended) – методологія побудови реляційних структур (баз даних), яка належить до типу методологій "Сутність-відношення" (ER – Entity-Relationship) та, як правило, використовується для моделювання реляційних баз даних;

IDEF2 – методологія динамічного моделювання розвитку систем (у зв'язку з серйозними складностями аналізу динамічних систем від цього стандарту практично відмовились, і його розвиток зупинився на початковому етапі);

IDEF3 – методологія документування технологічних процесів;

IDEF4 – методологія побудови об'єктно-орієнтованих систем, яка дозволяє відображати структуру об'єктів та принципи їх взаємодії, дозволяючи тим самим аналізувати й оптимізувати складні об'єктно-орієнтовані системи;

IDEF5 – стандарт онтологічного дослідження складних систем (під онтологією тут розуміють певну формалізовану інформаційну архітектуру об'єкта).

Крім вищезгаданої сукупності, до категорії поширених слід віднести стандарти DFD (Data Flow Diagram – діаграми потоків даних) та WFD (Work Flow Diagram – діаграми робочих потоків). Вони містять набори символів або позначень, за допомогою яких може бути описаний бізнес-процес. Ці позначення прийнято називати мовою або методологією опису процесів. Незважаючи на різницю у назвах, ці методології є майже ідентичними за філософією побудови моделей управлінських процесів [3].

Методологія IDEF0 є основою для широко відомої програмної системи BPWin (Business Process for Windows). Модель будується за допомогою функціональних блоків та інтерфейсних дуг. Перші нагадують кусково-лінійні агрегати, а за допомогою дуг, які пов'язують між собою блоки, можна зобразити процес будь-якого рівня складності.

При створенні контекстної діаграми у середовищі програми BPWin записується загальна інформація про майбутню систему, точка зору з якої побудовано модель, джерела вихідної інформації та ін. BPWin дозволяє на основі усіх цих даних автоматично сформулювати звіт «Model report» (рис. 1), у якому структурована уся наявна інформація по проекту.

Функціональна декомпозиція контекстної діаграми дозволяє детальніше розглянути процес розробки, та розділити його на послідовність ключових етапів (робіт), які повинні бути виконані одна за одно.

На діаграму декомпозиції (рис. 1), яка є першим рівнем деталізації контекстної передаються стрілки із батьківської діаграми.

Процес розробки розділений на 4 ключових етапи:

Аналіз завдання.

Проектування БД та робочих форм.

Написання програми.

Впровадження.

Кожен з них є основою для наступного, і несе у собі базову інформацію, без якої виконання наступного етапу без завершення поточного стає неможливим. Декомпозиція кожного із даних ключових етапів дає можливість більш чітко сформулювати типи та обсяги робіт які повинні бути виконані у межах кожного етапу. Дає уявлення про інформаційні потоки які виникатимуть у процесі роботи та уявлення про джерела формування та користувачів цієї інформації.

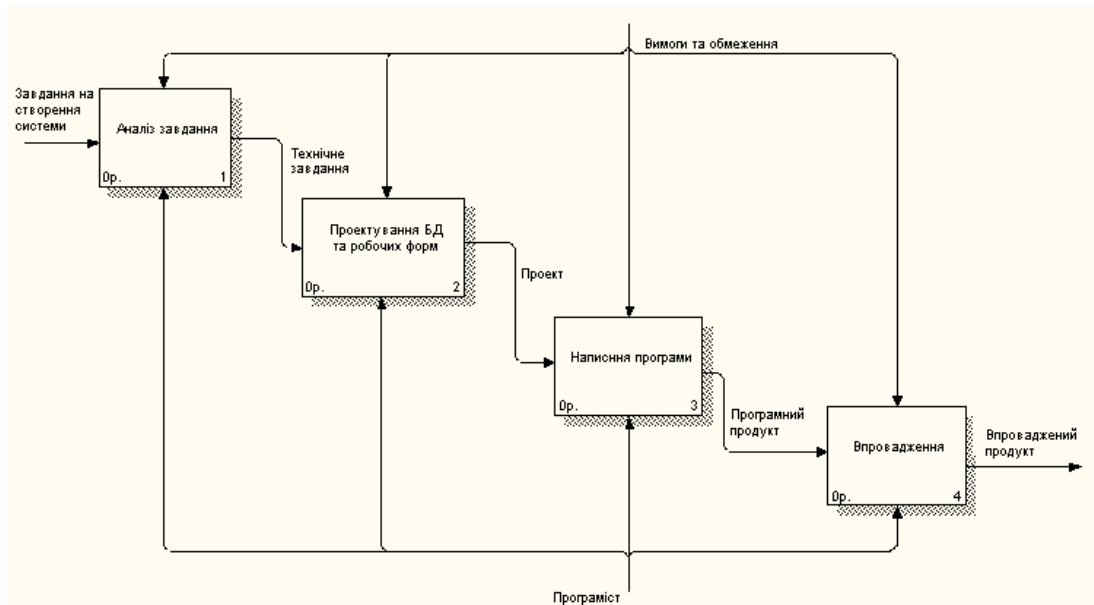

Рис. 1. Декомпозиція контекстної діаграми управління, що будуть застосовані для реалізації тих чи інших робіт

Також це дозволяє конкретизувати методи. Ще однією перевагою глибокої декомпозиції є отримання можливості розподілу навантаження між виконавцями робіт. Що дозволяє зекономити час та кошти, необхідні для реалізації кожної роботи. Крім основних видів діаграм для моделювання процесів, у програмному комплексі BPWin передбачається значна кількість інших елементів, що дозволяють зорієнтуватися у ситуації, та контролювати процес моделювання.

Одним із них є діаграма дерева вузлів (рис. 2).

Діаграма має вигляд традиційного ієрархічного дерева. Вона автоматично формується виходячи із структури моделі, на основі побудови декомпозицій. Вона наочно представляє підпорядковані набори робіт. Що полегшує сприйняття структури проекту, та полегшує процес роботи з абстрактним представленням модельованих процесів.

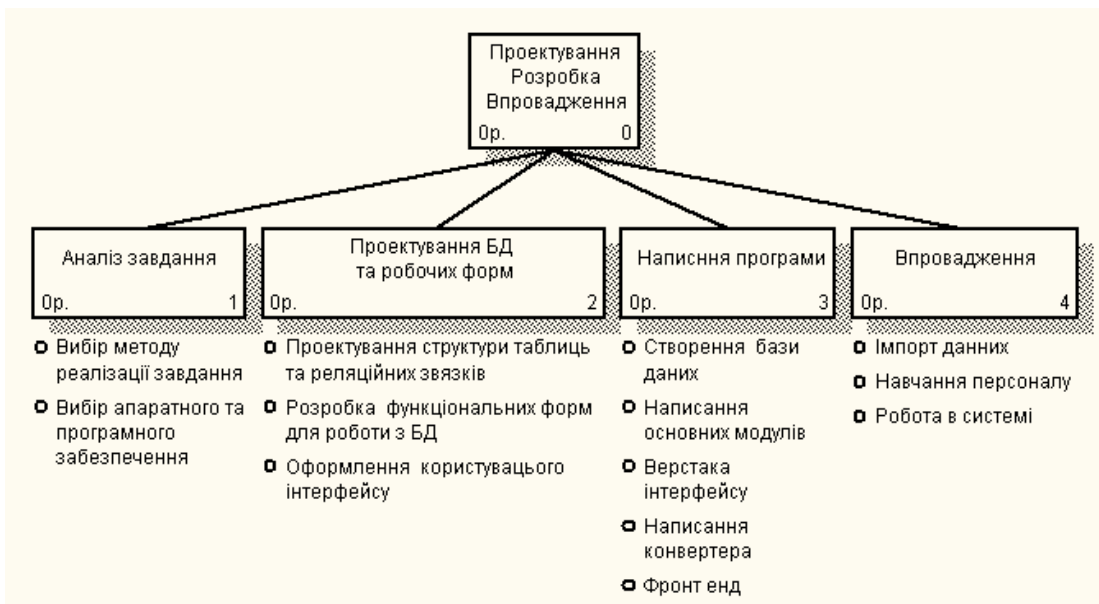

Рис. 2. Діаграма дерева вузлів моделі

Змодельовавши таким чином послідовність операцій у процесі розробки системи можна значною мірою скоротити витрати часу та ресурсів на етапі написання програмного коду.

Також застосування відповідного моделювання допомагає уникнути можливих помилок на всіх етапах розробки системи, а відповідно знижує ризики затримки у розробці, надмірних фінансових та ресурсних затрат.

Моделювання автоматизації обслуговування читачів було направлено, перш за все, на швидке, якісне та повноцінне обслуговування читачів, максимальна увага приділялась саме процесу розробки модулю автоматизованої книговидачі у читальних залах та на абонементних бібліотеки ВНАУ.

У процесі роботи було детально проаналізовано перебіг процесів роботи із читачами у читальних залах та на абонементних. Виділено основні операції які виконують обидві сторони, читач та бібліотекар, у процесі обслуговування. Проводились опитування бібліотечних працівників, які працюють у цих інстанціях. А також було здійснене опитування читачів що до їх точки зору на процедури видачі і приймання літератури.

Таким чином, на основі зібраних даних, створено модель процесу обслуговування читачів на місцях видачі та приймання літератури (рис. 3).

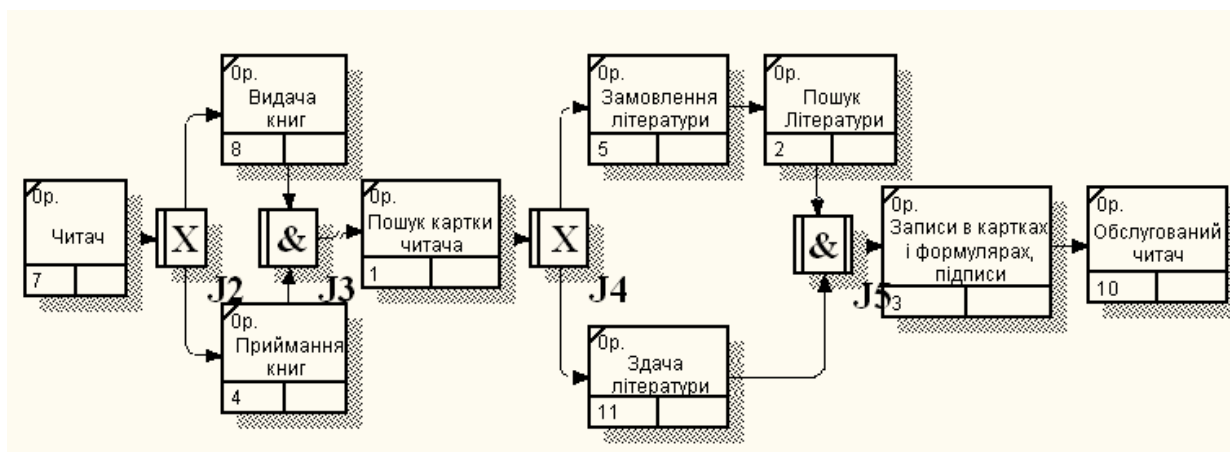

Рис. 3. Модель обслуговування читачів

Створена модель обслуговування складається із послідовності операцій, які по черзі виконуються читачем та бібліотечним працівником. Цей процес починається із візиту читача на місце обслуговування із метою отримання або здачі літератури. Проте, за даної моделі, незалежно від цілі візиту, наступним етапом є представлення, та пошук його читачької картки бібліотекарем. Ця операція займає досить багато часу, порівняно з іншими. Взагалі операції ручного пошуку інформації є досить тривалими у будь-яких процесах, в тому числі і бібліотечних.

Після того, як картку знайдено, читач може зробити своє замовлення і зачекати поки бібліотекар відшукає необхідні книги у сховищі. Крім того, в цей час йому може бути запропоновано заповнити формуляр читача, який використовується для формування єдиного реєстру. І вже коли книги доставлено на місце видачі, починається ще одна тривала процедура – заповнення читацької картки та книжкових формулярів. За правилами, читач повинен записати на формулярі свій читацький номер, дату отримання книги та підписатись. Здавалося б нічого складного, але при отриманні 4 і більше підручників, операція явно починає дратувати, і відповідно займає порівняно багато часу.

Процес здачі літератури відбувається дещо швидше, але і він не позбавлений роботи із формулярами, та картками читачів.

По закінченні процедури заповнення формулярів, читач нарешті отримує замовлені книги та може приступати до роботи. Але навіть після того, як обслугований читач пішов, процес видачі або приймання для бібліотекарів не завершується. Адже необхідно заповнити ще декілька журналів. Таких як журнал відвідування, та журнал видачі. Ці процедури стають невід’ємною частиною процесу обслуговування. Крім того, в кінці дня, необхідно підраховувати сумарну кількість відвідувачів та виданої літератури, і заповнювати щоденник.

Після такого аналізу ситуації, було чітко сформоване завдання для розробки модулю автоматизованої книговидачі у межах бібліотечної інформаційної системи. Він повинен пришвидшити процеси пошуку читачів, позбавити бібліотекарів і читачів від необхідності заповнення карток та формулярів, а також організувати ведення усієї необхідної статистики у автоматичному режимі. І як результат скоротити сумарний час обслуговування одного читача.

Отож після впровадження у постійну роботу модулю автоматизованої книговидачі на основі технології штрихового кодування фонду, модель обслуговування читачів набула дещо іншого вигляду (рис. 4). Коли читач приходить на місце обслуговування, тепер важлива мета його приходу. Якщо він хоче повернути отримані раніше книги, то йому навіть не потрібно проходити процес авторизації. Технологія штрих кодування робить процес повернення книг надзвичайно швидким. Бібліотекар отримавши книги від студента, зчитує їхні штрих-коди, а програма, в цей час, автоматично відкриває електронну читацьку картку студента, і відмічає повернуті екземпляри, тим самим проводячи їх звірку. Зчитавши штрих-коди книг, бібліотекаря залишилось тільки підтвердити операцію своїм паролем. На цьому процес повернення літератури завершується.

Якщо ж читач прийшов на місце обслуговування отримати літературу послідовність дій буде іншою.

Зробивши замовлення потрібно відкрити електронну картку читача. При чому, на відміну від ручного режиму, за якого бібліотекар шукав формуляр, зараз читач здійснює це самостійно, ввівши свій логін, або прізвище. В цей час бібліотекар може займатися підготовкою замовлених читачем книг.

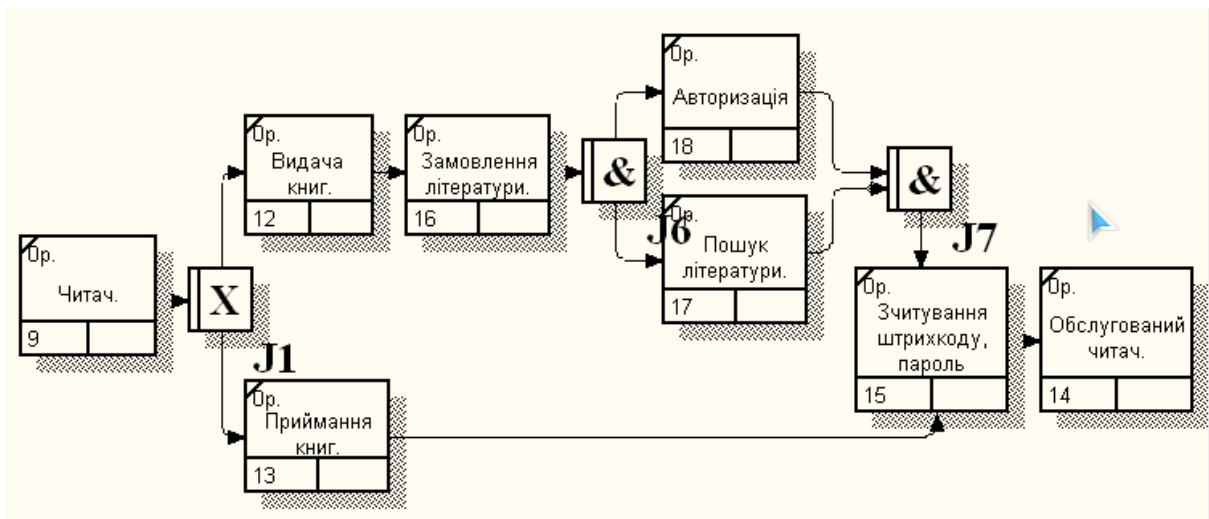

Рис. 4. Модель автоматизованого обслуговування читачів

Коли електронна картка читача відкрита, бібліотекар зчитує штрих-коди із книг, при чому автоматично робляться записи в електронній картці. Підтвердження операції відбувається введенням паролів читача та бібліотекаря. На цьому процес обслуговування можна вважати закінченим.

Ще однією значною перевагою є те, що бібліотекарів уже не потрібно після обслуговування кожного читача заповнювати журнали. Адже система автоматично веде моніторинг роботи читального залу, чи абонементу, у вигляді щоденника. Ці дані працівник бібліотеки може переглядати у будь-який час та на їх основі формувати звіти по роботі свого підрозділу за будь-який період.

Порівняння часу виконання окремих операцій у процесі ручного та автоматизованого обслуговування читачів

Процес отримання 4 книг	1 Авто, с.	2 Ручне, с.
авторизація / пошук картки	5	30
пошук книг	55	60
зчитування штрих-кодів / записи у формулярах	5	40
заповнення журналів	0	30
Процес здачі 4 книг		
авторизація / пошук картки	0	30
зчитування штрих-кодів / звірка за формулярами	5	30
Загальна тривалість циклу обслуговування	70	220

Також автоматизована система звільняє працівників від необхідності постійного збору інформації для єдиної картотеки читачів. Адже завдяки інтеграції до навчальної мережі університету, бібліотеці доступна уся необхідна інформація про студентів і викладачів університету, які складають основну частину відвідувачів бібліотеки.

Отже, в результаті автоматизації процесу обслуговування читачів було досягнуто значне скорочення затрат часу на рутинні операції, а деякі з них взагалі вилучено і послідовності дій (табл. 2).

Для наочності отриманий результат можна представити у вигляді часової діаграми (рис. 4).

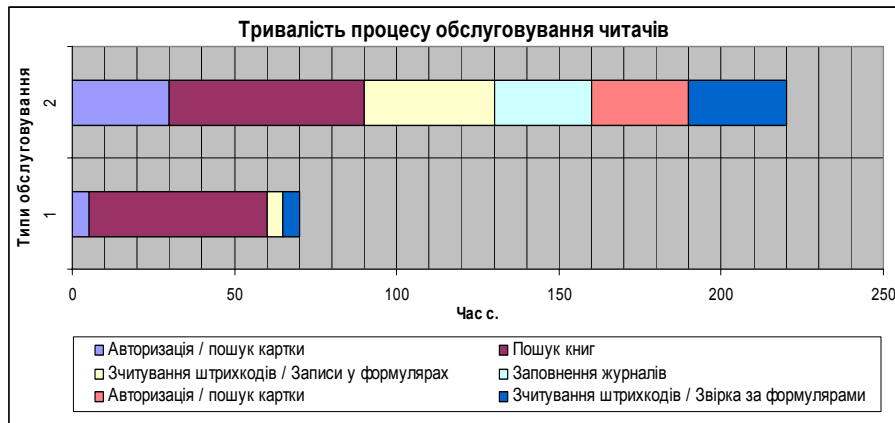

Рис. 5. Часова діаграма тривалості обслуговування читачів в ручному та автоматизованому режимах

Як видно з діаграми час на обслуговування одного середньостатистичного читача завдяки автоматизації скоротився у тричі. Крім того значно знизилось навантаження на бібліотечних працівників, що дозволить задіяти їх для виконання іншої творчої роботи.

Таким чином, на основі аналізу відомих та адаптованих економіко-математичних та інформаційних моделей розробки інформаційної системи деталізовані процеси проектування, що дозволяє оптимізувати інформаційні процеси для ефективного впровадження системи.

Результати розрахунку економічної ефективності дозволяють зробити висновок про доцільність та корисність впровадження запропонованої системи на прикладі бібліотечного модулю.

Головний висновок дослідження – доказано ефективність використання запропонованої методології моделювання та проектування інформаційної системи від задач автоматизації (образної моделі) через структурування економіко-математичних та імітаційних моделей до конкретних результатів автоматизованої обробки та представлення інформації.

Література

1. <http://www.vsau.vin.ua>
2. <http://vsau.vin.ua/b06093/library/sofia.php?action=>
3. Антонов В. М. Фінансовий менеджмент: сучасні інформаційні технології : [навчальний посібник] / Антонов В. М. – К. : ЦНЛ, 2005. – 432 с.
4. Околюдько Ю. В. Автоматизована бібліотечна система «Софія» / Ю. В. Околюдько, Є. А. Паламарчук // Збірник наукових праць студентів та магістрантів Вінницького національного аграрного університету. Вінниця: ВНАУ – 2010. – С. 77–81.

5. Околюцько Ю. В. Модель інформаційних потоків автоматизованої бібліотечної вив теми ВНАУ «Софія» / Ю. В. Околюцько, Є. А. Паламарчук // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інформатика та системні науки» ІСН-2011. 17–19 березня 2011 р. – Полтава : ПУЕТ – 2011 – С. 238–242.

6. Ковалев С. М., Ковалев В.М. Современные методологии описания бизнес-процессов IDEF0, DFD, IDEF3 / С. М. Ковалев, В. М. Ковалев // Справочник экономиста. – 2006. – № 12.

Надійшла 16.08.2011

УДК 650.18

Т. М. ОКСЕНЮК

Хмельницький національний університет

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ

Обґрунтовано важливість дослідження сутності фінансових результатів діяльності та їх формування від періоду появи перших результатів людської діяльності, а не від періоду виникнення перших економічних шкіл, як прийнято у сучасній економічній науці. Досліджено погляди мислителів античності і Середньовіччя на суть і формування фінансових результатів.

In the article was proved the importance of studying the essence of financial results and their formation from the period when the first results of human activity were appeared, not from the first period of appearance economic schools, as adopted in modern economic science. Investigated the views of thinkers of antiquity and the Middle Ages to the substance and the formation of financial results.

Ключові слова: фінансові результати, результати діяльності, історія та еволюція формування.

Вступ. Основним підсумковим показником результативності господарської діяльності є фінансовий результат, значення якого в умовах складної економічної ситуації в країні, обмеженості банківського кредитування суб'єктів господарської діяльності, низького рівня конкурентоспроможності та інноваційного розвитку промислових підприємства важко переоцінити. Саме тому вивчення різноманітних концепцій трактування сутності, процесу формування та розрахунку фінансового результату на основі аналізу надбань людства в процесі його розвитку представляють суттєву наукову цінність їх розгляду.

Мета дослідження. Встановити етапи розвитку первинних уявлень про суть і формування фінансових результатів, дослідити погляди провідних мислителів античності і Середньовіччя з питань фінансових результатів діяльності.

Аналіз літературних джерел з даної тематики. Еволюція сутності і формування фінансових результатів розглядалася багатьма науковцями і, в силу своєї виключної важливості як для діяльності кожного підприємства, так і для розвитку економіки кожної країни і, в цілому, для розвитку світової економіки, продовжує вивчатися і по сьогоднішній день. Серед сучасних дослідників даної проблеми можна виділити Бабіцьку О. О., Високу О. Є., Греченко Ю. А., Олійник О. В., Ширягіну О. Є., Маначинську Ю. А. та ін.

Постановка завдання. Як виявило дослідження наукових джерел, автори починають розглядати еволюцію сутності категорії фінансового результату лише з того періоду економічної історії людства, коли почали з'являтися наукові школи, які займалися трактуванням сутності прибутку.

Так, Висока О. Є. відзначає, що «еволюція поглядів на сутність прибутку починається з часів меркантилізму, найвидатнішим представником якого в Англії був Т. Мен» [1, с. 40].

Таку ж думку підтримує й І. О. Кривошея-Гуцько, що в своєму дослідженні сутності поняття прибутку починає її розгляд з поглядів представників школи меркантилізму [2].

Бабіцька О. зазначає, що виникнення поняття прибутку більшість вчених відносять до часів зародження товарного виробництва, початкових форм купецького капіталу [3, с. 120], а тому і розгляд еволюції сутності фінансових результатів вона також розпочинає з аналізу поглядів меркантилістів і Т. Мена, як їх яскравого представника.

Деякі автори, зокрема, Лихолат С. М. та Маделик П. Р. взагалі зазначають, що «у домарксовий період найближче до розуміння змісту прибутку підійшли класики буржуазної політичної економії Вільям Петті, Адам Сміт, С. Сімонді, Т.-Р. Мальту» [4, с. 187].

Даний підхід взагалі вважаємо неприйнятним. Так, звісно, первинні уявлення про фінансові результати діяльності і прибуток, як їх виразник, не були досконалими з сучасного погляду, але вони і не могли такими бути. Кожен науковий підхід і кожне наукове твердження, які дійшли до нас від найдавніших науковців мають виключну цінність, адже вони певною мірою є виразниками світогляду свого періоду. Саме на основі цих перших уявлень і формувалося та вдосконалювалося те знання про сутність і формування прибутку, яке ми вважаємо вірним сьогодні. Саме тому вважаємо, що абсолютно невірним при розгляді сутності прибутку є виділення лише тих науковців, погляди яких найбільшою мірою відповідають сучасному науковому розумінню даної категорії.